

A MAGYAR BONIFICA INTEGRALE

SOKAT HALLUNK ÉS OLVASUNK azokról az óriási munkálatokról, amelyekkel Mussolini Olaszországa, mezőgazdasági termelésének emelésével, önellátását megszervezni, „búzacsatáját“ megnyerni igyekszik. A „Bonifica Integrale“, az integrális talajjavítás útján, a fasiszta kormányzat első n évében 3 és fél milliárd líra költséggel, 4,275.611 hektár terméketlen területen indította meg a termelő munkát, vagy emelte a termés hozamát olyan mértékben, hogy adott esetekben, az eladható bruttó termés növekedése a 100-ban megállapított kezdeti értékhez viszonyítva, a 2438-as indexet érte el és a hektáronként felhasznált kézimunka 100:208 minimumról, 100:3618 maximumra növekedett. A belterjes mezőgazdasági termelést, amelynél a bruttótermelés nagysága mindig egyenes arányban szokott lenni a munkaalkalmak szaporodásával) a „Bonifica Integrale“ avval igyekszik elérni, hogy nemcsak mocsarakat szárít és folyókat szabályoz, hanem állami feladatnak ismeri el a víz- és ármentesített területeknek a termelésbe való bekapcsolását is. Nem várja meg, míg a földtulajdonosok lassú fejlődés útján jutnak el a belterjes termelés színvonalára, hanem a lelkesített területeket, ha erre szükség mutatkozik, a földtani és agrokémiai tudomány segítségével termőképessé teszi, utakkal, csatornákkal bekapcsolja a forgalomba, államköltségen épített falvakat, tanyaközpontokat, tanyákat és csak akkor telepíti le a lelkesített területre elsősorban azokat a hegylakókat, akik ezen a földön mint idénymunkások keresték meg eddig szegényes kenyérüket, ha a telepítendő telepesgazda boldogulása új otthonában biztosítottak látszik.

Magyar ember szokása mindent ami idegen, megcsodálni, de arról, ami nálunk történik, nem igen veszünk tudomást. Szidjuk kormányainkat az „Átokcsatorná“-nál és más szabályozási munkáknál előforduló hibák miatt és megbámuljuk a maláriás mocsarak helyén épült Littoria, Pontinia városok alapítását, holott azon kellene csodálkoznunk, hogy egy Mussolininak kellett jönnie, hogy ezeknek a nagyvárosok tözsomszédságában terpeszkedő dögleletes mocsaraknak kiszárítása megtörténjék. Lehet, hogy túlságosan is jól sikerült nálunk némelyik víztelenítés, ez azonban onnan származik, hogy mérnökeinknek csak a víztelenítés volt a feladata. Ha a lecsapoláskor nemcsak a kiszárításra, hanem evvel egyidejűleg talaj javítási tervek elkészítésére is adtunk volna megbízást a földtani, agrokémiai és mezőgazdasági tudományokkal foglalkozó szakembereinknek, bizonyára elkerülhetők lettek volna azok a hibák, amelyek miatt annyi panasz és képviselőházi interpelláció hangzik el.

Az új olasz és a régi magyar telkesítést munkálatok között van még egy nagy különbség, ez azonban a magyar gazda dicséretét szolgálja, aki nehéz viszonyok között is helyt állott, amíg bírta. Az olaszok kategóriák szerint, a telkesítést munkálatok költségeit 92%-tól 75%-ig az állam terhére számolják el, tehát ezek a milliárdos terhek nem nehezednek emberöltőkön keresztül a telkesített földek régi, vagy új tulajdonosainak vállaira, hanem, minthogy a telkesítések költségeinek oroszánrészét az olasz állam vállalja magára, minden foglalkozási ág és jövedelem segít azok viselésében. Nálunk e munkák állami kölcsöneit, sokszor aránytalanul magas szabályozást, belvíz-rendezési adók és járulékok formájában az érdekelteknek kellett és kell még ma is törleszteni, ami bizony nagyon sok esetben okozta azt, hogy a tulajdonosnak meg kellett válnia a most már víztelenített ősi birtoktól.

Ezért tanuljunk az olasz „Bonifica Integrale“-tól és gondoskodjunk arról, hogy ha telepítünk, ne csak földet, hanem olyan termőképés földet

adjunk át az új telepesnek, amely a gazda verejtékes munkáját kellőképpen meg is hálálja. Ha nincs lecsapolni való mocsarunk, szabályozni való folyónk, marad a mi korunkra elég olyan munka, amely hasznos és sürgős, amely a többtermelést és a munkaalkalmak szaporítását szolgálja.

Az Alföld öntözési munkálatai csak egy lépés e téren. Igaz, óriási lépés, de az öntözővíz csak egy tényezője lesz a termelésnek és csak akkor számíthatunk nagy és állandó eredményre, ha majd az öntözéssel lépést tart az öntözött területek talajerejének fenntartását és javítását szolgáló eszközök megvalósítása és az elért eredmények állandó tudományos ellenőrzése.

Vannak területeink, amelyek öntözéssel nem adhatók vissza a termelésnek, de más módokkal és eszközökkel éppen olyan terméstoppletet lehetne elérni rajtuk, mint öntözéssel. Ezekről a talajainkról, még olyan intenzív munkálás mellett is csak olyan években lehet megfelelő termést betakarítani, amikor az időjárási viszonyok éppen olyanok, mint amilyent az a termés megkíván, amelyet termelni akarunk. Ilyenek szikeseink, amelyeknek jórésze megjavítható; ezeknek telkesítése gazdának, köznek egyaránt hasznára válnék. Szikeseink egyrésze állítólag mint legelő áll az állattenyésztés szolgálatában. Szerintem inkább idegenforgalmi célokat szolgál, a vadlibázás nemes sportjának hódolóit elégíti ki és költőinket ihleti meg gyönyörű leírásokra. Bármilyen szép dolgok is ezek, nem vagyunk elég gazdagok ahhoz, hogy a mai, minél több földet és kenyeret követelő világban megengedhessük magunknak az ilyen pazarlást. Nagyon drága mulatság az, hogy 30—40.000 holdakon az év legnagyobb részében „tikkadt szőcskenyájak legelész“-szenek ahelyett, hogy megjavított dús legelőkön nemes tenyészállatok találnák meg táplálékukat. Megengedhető-e, hogy boldog tanyaközpontok és tanyák sürgő-forgó népe helyett egypár felfordított kútágast tükrözzön vissza a délibáb? Nem volna-e jobb, ha, ahol „ma nincs egy árva fűszál a törzs közt kelőben“, sárguló búzatáblákat ringatna a szél, cukorrépa és más ipari növények zöldje üdítene az egyhangú kopárság szemlélésében kifáradó szemet. Költőinket, természetrajongóinkat és vadászainkat is ki lehetne elégíteni, ha meg nem javítható szikeseinken nemzeti parkokat létesítenénk, ahol megmutathatók majd az utókornak, milyen volt a Puszta akkor, amikor még nem volt szükségünk minden talpalatnyi földre. Szabad-e megengedni azt a fényűzést, hogy amikor százezrek várják türelmetlenül azt a pár hold földet, amelyen megvethetik lábaikat, amikor minden hold földre szükségünk van, ezek a területek bíbicek és vadludak tanyái legyenek? Sok ilyen terméketlen, vagy keveset termő földünk várja, hogy bekapcsolják a munkát adó és kenyérrel fizető területek sorába. Ezeknek a telkesítésével gyorsan nyomába léphetünk az olasz talaj javítási munkálatoknak, a „Bonifica Integrale“-nak.

Szikeseink meszezéssel, digózással javíthatók meg. Tudjuk, hogy a könnyen megjavítható szikések nem egyebek, mint nátriummal túltöltött mennyiségben telített talajok. Az ilyen talaj tulajdonsága, hogy nehezen művelhető, nedves időben kásaszerű feneketlen tömeggé válik, száraz időben sziklakeménységüvé tömörül össze. Amúgy az eke elsüllyed, emígy meg nem tud behatolni a földbe. Ha a talajban lévő nátriumot mésszel kicseréljük, a földet művelhetővé tesszük, mert a mesterségesen megszorított mésztartalom a talaj szerkezetét megváltoztatja, szellőzést lehetővé teszi, a talajbaktériumok elszaporodását elősegíti. Meszezni lehet úgy, hogy a talaj felszínére egy cukorgyári terméket, a méssziszapot vagy más mésztartalmú anyagot olyan mennyiségben és vastagságban teregetünk el, amilyen mennyiséget a szikes, megfelelő talajelemzés eredménye szerint megkíván. Ez a szikések megjavításának legegyszerűbb módja. Ezt a műveletet azonban megnehezíti a mésztartalmú anyagok ára, a vasúti fuvar és egyéb költségek, mert elég nagy tömegek felhasználásával kell egy-egy hold megjavításánál számolnunk és az a körül-

mény, hogy ezt az anyagot legtöbbször távoli vasútállomásról, rossz utakon kell Őszi időben szállítani. A meszezés másik módja a digózás, amelyet Tessedik Sámuel már ezelőtt 160 évvel ismertetett és alkalmazott. Ugyanis majd minden szikes föld alatt különböző mélységben és vastagságban mésztartalmú márgaréteg található. Ha ez a réteg elég vastag és nincs túl mélyen, valamint, ha elég meszet tartalmaz és nátriumsókban nem gazdag, akkor kibányászhatjuk és ráhordva a megjavítandó földre ugyanazt a hatást érhetjük el, mint amelyet a távolról hozott más mésztartalmú anyaggal elérhetünk. Digózást azonban nem lehet minden szikesen alkalmazni. Jó Tessedik Sámuel, a digózás atyamestere is tiltakoznék a hebeburgya segítség ellen. Minden digóföld több vagy kevesebb mértékben tartalmaz meszet, amely a káros nátrium kicserélésére szolgál. Minden szikeshez több, vagy kevesebb mész szükséges: a mennyiség meghatározása az agrokémikus feladata. Nincs minden szikes alatt használható digóföld, vagy nincs olyan mélységben és rétegben, hogy a kibányászás kifizetődjék és végül vannak szabad nátriumsókat tartalmazó szikesek, amelyeket a rendelkezésünkre álló eszközökkel a tudomány mai állása szerint nem lehet, vagy csak rendkívül nagy költséggel lehet megjavítani. Minden fillér, amit az ilyen föld megjavítására pazarolunk nemcsak elveszett, de megsemmisíti a megjavítható szikeseink teljesítésébe vetett hitet és vállalkozói kedvet. A szikesek megjavítása tehát csak olyan állami munka lehet, amely tudományos intézeteink bevonásával, azok felvételei és tervei alapján, szoros felügyeletük alatt hajtható végre.

Százezer holdakra rúgnak az olyan területek, amelyeken valamikor mocsarak terültek el és a lecsapolás által csak annyira javultak meg, hogy savanyú, gyenge minőségű széna terem rajtuk, vagy sülékény legelőként használhatók. Az ilyen területek szénáját, amilyen például a Hanyság mélyebb részein termett, azelőtt 25—30 évvel jól lehetett értékesíteni. A nagyvárosok lóvonatainak, omnibuszainak és fuvarosainak fogatolásához szükséges lovakat és a monarchia lovasezredeinek lovait evvel az elég gyenge minőségű szénával tartották és az minden mennyiségben eladható volt. Az autóbuszok, villamos vasutak és teherautók, valamint a gépesített hadseregek korában ezek a területek elvesztették jövedelmezőségüket és az itt termelt széna csak külterjes állattartás takarmányául szolgálhat.

Az Eszterházy hercegi uradalom egyik nagy gazdaságának hanyagsági területeiből a rendelkezésre álló tőke, a vezetők tudományos felkészültsége és szakértelme olyan területeket változtatott Kánaánná, amelyeken azelőtt csak néhány pákász és nádvágó találta meg nyomorúságos megélhetését. Ma munkáskezek ezrei jutnak kenyérhez és a megjavított terület bőven fizeti vissza azt az összeget, amibe a telkesítés került. Itt a talaj tőzegrétegét és az alatta lévő agygréteget mélyítő (rigói) ekékkel felszínrehozták, a tőzeg elkorhadását elősegítették, siettették, elégették vagy leszedték, a korhadó növényi alkatrészeket fölösen tartalmazó laza talajt elkeverték a felhozott nehéz agyaggal, a fölösleges vizet lecsapolták; ahol kellett alagsöveztek, árkoltak vagy feltöltöttek, szivattyútelepeket építettek és ahol eddig csak nád és káka termett, ott ma kenyér és az ipari növények minden fajtája dús termést ad és a savanyú hanyiszéna helyett tenyés- és hizóállatok ezrei értékesítik tej, sajt, vaj és hús alakjában a legjobb mesterséges takarmányokat. Amit Eszterházyék meg tudtak csinálni, azt meg lehetne csinálni a Hanyságban másutt is és más kiszáritott tőzeges mocsárterületeken is, ha meglenne hozzá a tőke és a szükséges közös elhatározás, mert a munkáskéz és szakértelem nem hiányzik hozzá...

Nagy területeket foglalnak el homokos buckás tájaink, ahol alig-alig tengeti életét néhány sovány birka. Ha Ausztrália közepén lehetett artézikutak segítségével a sivatagból dús legelőket elővarázsolni, nem ütközik lehetetlenségbe, hogy ezt mi is megcsináljuk. Ha pedig értől a mélyen fekvő víz miatt nem lehetne szó, Kecskemét környékéhez hasonlóan gyümölcsös csemegeszőlő-kultúrák boríthatnák be ezeket a kietlen, sivár tájakat,

ha itt először talajjavítási, homokmegkötési és vízellátási munkálatokat végeztetnénk és a földet olyan egységekben és berendezésekkel bocsátanók dolgoz magyar kertészeink keze alá, hogy azok minden munkaenergiájukat kert- és szőlőgazdaságuk beállítására és ápolására fordíthatnák. Ha a telepesnek a nehéz, kezdő éveken át nyomorúságos kunyhóban a megélhetés gondjaival kell küzdenie, hogy mindennapi kenyerét előteremthesse, hogy házát felépíthesse, ha folyton rettegnie kell, hogy meg nem gyökerezett ültetvényét egy szélvihar idő előtt megsemmisíti, nem végezhet olyan munkát, amely neki és a köznek hasznára válhat.

Nagy eredményeket lehetne elérni a legelőjavítással, ami szintén talajjavítás, telkesítés. Ha abban az irányban, ahogy a Zöldmező-szövetség és az állami akciók haladnak, sokkal gyorsabb tempóban indíthatnánk meg a legelők és rétek hozamának emelését és a mesterséges takarmányok termelését, akkor óriási területeket tudnánk a termelőknek átadni. Az ország legnagyobb részében ugyanis a legelők nem egyebek, mint a legelő állatok sétahelyei és csak arra jók, hogy az állattulajdonosokat abba a kényelmes tudatba ringassák, hogy azok ott megélnek. Ezekben a legelőkön a tavaszi kizsendült fűvön a nyári koplaláshoz, az őszi nedvességgel megújult legelőn pedig a téli szalma és kukoricaszár „takarmányozáshoz“ szereznek némi erőt. Az állattartásnak ez a módja sem a tulajdonos, sem a köztermelés szempontjából nem kívánatos.

Minden talajjavítás olyan munka, amelyet csak nagyon kis területeken (kertekben) vagy összefüggő nagy területeken lehet úgy foganatosítani, hogy a befektetett költség kamata felül ne haladja a telkesített föld hozadékát. Eddig majdnem minden nagyobb szabású talajjavítást uradalmi területen végeztek, mert csak nagyobb területek alkalmasak ilyen munkálatokra. Kisemberek földjeinek parcellahatárai minden telkesítést megakadályoznak vagy túlságosan megdrágítanak.

Nagyobb kiterjedésű szikes, tőzeges, buckás területek telkesítésének, ha azok több tulajdonos, vagy akár közbirtokosság kezében is vannak, két fő akadálya van.

Az első a magyar ember idegenkedése minden szövetkezeti munkától. Azok a nagy szövetkezetek, amelyek ma működnek, bármilyen elismerésre méltó és közhasznú tevékenységet fejtenek is ki és bármennyire szükségesek is, mégsem abban az értelemben szövetkezetek, mint azt a szövetkezés eszméje megkövetelné. A fő szövetkezeti részjegyző majdnem mindenkor az állam, a szövetkezeti tagok csak szükségből és kényszerből jegyeznek részjegyeket. A hitelszövetkezetnél akkor, ha kölcsönre van szükségük és a folyósított összegekből a részjegyek árát levonják, a termelő és értékesítőszövetkezeteknél, ha terményeiket más úton nem értékesíthetik. A magyar ember idegenkedik minden szövetkezéstől, aminek az oka nem annyira a szövetkezetek vezetésében, mint a magyar ember egyéni munkájának szeretetében, valamint termelési és értékesítési szabadságának és függetlenségének féltékeny őrzésében keresendő. Tudja, hogy munkaerejét legjobban akkor fejtheti ki, ha magának dolgozik, értékesíteni is legjobban úgy szereti terményeit, ha azonnal teljes egészében megkapja árujának értékét; minden utólagos elszámolástól, bizományi értékesítéstől irtózik, még ha az legtöbbször előnyére szolgál is. Így pl. 50 ember soha sem szed le szabad akaratából szövetkezeti úton, tehát közös munkával 50 hold tengerit. Azonnal felosztják és mindenki a maga egy holdját szedi le. Egyetlen szövetkezeti munka az aratás és cséplés, de erre sem szabadakaratból, hanem a munkaadó kényszerítése folytán szoktak rá.

Első munka lenne tehát a szövetkezésre való készség felébresztése azokban a tulajdonosokban, akik birtokolják azt a területet, amelyet talaj-

javitással lelkesíteni akarunk, mert ezt a munkát másképpen, mint szövetkezeti alapon nem lehet megoldani.

Minden többkézen lévő terület telkesítésének második akadálya az, hogy a telkesítési terveket elkészítő mérnök, földtani és agrokémiai szakember, nem ragaszkodhatok a magántulajdon parcellahatáraihoz, őket tisztára és kizárólag csak a helyrajzi adottságok, a földtani felvételek és agrokémiai vizsgálatok irányíthatják.

Vegyük sorra a különböző megjavításra váró területeket, miért lehet azokat csak egyesítve telkesíteni.

Az olyan szikeseket, amelyen több kisbirtokos földje párhuzamos szalagokban terül el, csak esetleg a legdrágább módon, meszezéssel lehetne megjavítani, amikor is minden szekér javítóanyaggal az egész földet hosszába kellene összevágatni olyankor, amikor még az úton sem igen lehet az ilyen vidéken közlekedni.

A digózásnak is ugyanez az akadálya, noha ennél a módnál elesik a vasútról való fuvarozás. A digóföld kevesebb mésztartalma azonban nagyobb tömeg szállítását igényli a parcella hosszában akkor, mikor az kásaszerű kátyút alkot. Ha a szállítást meg akarjuk rövidíteni, akkor a parcellákban újabb meg újabb anyagödröket kell nyitni a digóföld kitermelésére, ezek az árkok pedig a keskeny földszávok későbbi megmunkálását teljesen lehetetlenné tehetik. Nem minden szikes alatt van használható digóföld, azaz nincs benne mindig annyi mész, amennyi a kibányászást érdemessé teszi és nincs mindig olyan rétegben és mélységben, ahonnan kibányászható volna. Ilyen esetben egyesek földjét fel kell áldozni másokénak megjavítására, ez az áldozatkészség azonban magán-egyezséggel alig, vagy csak nagyon drágán lenne elérhető. A szikesekről le kell vezetni a vizet, ami árokrendszert, csatornát kíván, ezeknek pedig a hajlatokhoz és nem a parcellahatárokhoz kell alkalmazkodniok s így legtöbbszörre megváltoztatják az utak irányát, hidakat és áterezeket igényelnek. Lesznek területek, amelyeket legolcsóbban egy egyszerű mélyítő gőzekezántással lehetne javítani, amikor előzetesen elkészített, részletes földtani felvételeknek keil a mélyenjáró gőzekét irányítani, hogy az elérhető mélységből a szükséges digóföld a feltalajra kerüljön és ott elkeverhető legyen. A gőzeke pedig nem dolgozhatik kis parcellákon. Más területeket csak messzebről hozott digófölddel lehetne megjavítani; ebben az esetben elkerülhetetlen a kotrógéppel való digóföldkitermelés és a kitermelt földnek hordozható vasúton való helyszínrészállítása. E munkálatok különleges szakértelmet és egységes vezetést kívánnak, mert csak így lehet azokat olyan költséggel elvégezni, amely nem haladja felül a telkesített föld értékgyarapodását.

A lápiföldek és tófenekék szántóföldd, vagy szelídszénát termő rétekké való átalakítását is csak úgy lehet végrehajtani, ha a mérnök, agrokémikus és gazda kezét itt sem kötik meg a parcellahatárok. Az ilyen földeken most egyik-másik tulajdonos takarmányrépával próbálkozik, fűzet telepít, vagy káposztát termel s így még a közös legeltetést is megakadályozza, pedig a tipratás némiképpen javítaná a laza talajt. Semmi nehézséggel sem járna az ilyen területek megjavítása, mint a szomszédos Eszterházy-uradalomé, ha erre a tulajdonosok szövetkeznének. Bárkinek földjét meg lehet javítani a mérnöki, talajkémiai és gazdasági tudományok segítségével, ha erre a tulajdonosok összefognak és az állam is segítséget nyújt. Egységesen megoldott telkesítés után az újra felosztott területen megindított termelés is csak úgy lesz fenntartható, ha a telkesítésre szövetkezett gazdák együtt maradnak és a közös cél érdekében létesített berendezéseket közös erővel fenntartják. Ellenkező esetben a megjavított területből idő előtt ismét az lesz, ami volt, hány, mocsár.

Ugyanez áll a homokbuckás területre. Az artézivizes öntözésnél a lejtést és a kutakra alkalmas pontokat nem befolyásolhatják a parcellahatárok. A homok megkötésére szükséges akácerdősávok kitűzését a szélirány és nem

a tulajdonhatárok határozzák meg. A buckákon létesítendő kertgazdaságok, szőlők és gyümölcsösök területeinek a táj adottságaihoz kell alkalmazkodniok, ez pedig csak új felosztással érhető el.

Ha tehát akár a szikesek, akár a lápiföldek vagy homokbuckák telkesítését határoznák el, első és elengedhetetlen feltétel egy-egy nagyobb, megjavítandó terület földtulajdonosainak érdekszövetségbe, szövetkezetbe való tömörítése, amelynél, úgy mint a tagosítást eljárásnál, ha a tulajdonosok bizonyos százalékiul a talajjavítás mellett határozza el magát, a hozzájárulást a többire nézve is kötelezővé kellene tenni. Ezenkívül alá kellene vetniök magukat annak, hogy a talajjavítás végrehajtása után földjeiket esetleg nem a régi helyükön és nagyságban kapnák vissza, hanem a megjavítás és értégyarapodás, valamint a helyrajzi viszonyok mérlegelésével, ugyancsak a tagosítást eljárásnak megfelelően kiosztva. Mindez persze csak a legpártatlanabb és a néppel melegen rokonszenvező közigazgatás segítségével valósítható meg.

A talajjavítás és telkesítés komplikált, sok vizsgálatot és előtanulmányt igénylő munka. Csak akkor szabad hozzáfognunk, ha a tulajdonosok elhatározása után, a talajtudósok gondos vizsgálata, talajfölvételei eredménnyel kecsegtetnek és a talajjavítás tervei úgy a talaj összetételének megváltoztatása, mint a telkesítés hidrográfiai tekintetében is elkészültek. A minden részletre kiterjedő terv alapján, a gazdasági év befejeztével a telkesítésre kijelölt területen megszűnnének a közbeeső határok és a talajjavítás munkálatai kezdetüket vennék. Ezeknek a következő év tavaszára lehetőleg el kellene készülni. Nagyobb földmozgósításokkal, pl. digózással járó telkesítésnél, egy év kiesnék a termelésből, mert a földnek pihenni, ülepedni kell. Az ezt követő évben sem volna célirányos az egyéni gazdálkodást megkezdeni, mert fontos volna a telkesítés sikerét ellenőrizni, hogy az esetleges hibákat ki lehessen javítani, ami csak kísérleti úton volna megállapítható. A központi kezelésre átmenetileg azért is szükség volna, mert a megjavított földek értékének meghatározása, mindenki megnyugvására, csak így állapítható meg. A közösen központilag megjavított földek jövedelme csökkenthetné a telkesítés költségeit. Még megfelelőbb volna, ha az állam, vagy e célra alakuló szerv feladatává tennék nagyobb terméketlen, de megjavítható területeknek összevásárlását vagy kisajátítását. E területek azután telkesítve és megfelelő berendezésekkel ellátva kerülhetnének a megjavítás és berendezések értékének megfelelő áron a telepések kezére. Kétségtelennek tartom, hogy ha az ilyen telkesített területek több évi adómentességet élvezhetnének, nagyon sokan határoznák el magukat a telkesítés végrehajtására. Az állam csak nyerne, mert a telkesítendő területek, úgylis legtöbb esetben földadómentesek, vagy csak a legalacsonyabb kategóriába vannak sorozva, a terméstöbblet pedig a nemzeti jövedelmet lényegesen növelné.

Egy pár értékesítő és beszerző szövetkezet kivételével, valamennyi szövetkezetünk bankügyletek lebonyolításával és kölcsönök folyósításával, állami hitelakciók elosztásával foglalkozik. Nagy szükség volna tehát hazánkban egy olyan szövetkezetre, amely a meglévőkötől eltérően, csak mezőgazdasági műszaki feladatok megoldására vállalkoznék. Ha egy szövetkezet alakulna, vagy egyik szövetkezetünk olyan műszaki szövetkezetté alakulna át, amely minden közérdekű és magánérdekű műszaki vállalkozásban, építkezésben, telkesítésben, mezőgazdaságok iparosításában, mezőgazdasági gyáripari szövetkezetek, cukorgyárak, keményítőgyárak, konzervgyárak, kendergyárak alapításában tervek elkészítésével, építkezések kivitelével, ezek műszaki ellenőrzésével a mezőgazdasági termelés segítségére lenne, nagy és hézagpótló munkát végezne, amelynek már régen hiányát érzi a magyar termelés.

Megengedem, ehhez milliók kellene, de olyan milliók, amelyek mennyiségben távol állanak azoktól a millióktól, amelyeket a mezőgazdasági talajjavítás érdekében az olasz „Bonifica Integrale“ felhasznál. És a milliók többszörösen visszatérülnének azzal, hogy a termelést olyan területek bekapcsolásával emelnők, ahol eddig alig termett valami és olyan területeket tennénk telepítésre alkalmasakká, amelyeket nem vennénk el senkitől sem, vagy amelyeknek elvétele alig okozna veszteséget azoknak, akiktől elvonjuk, mert nekik is alig hozott jövedelmet.

CSIKVANDI ERNŐ

AZ AMERIKAI BEAVATKOZÁS KÉRDÉSE

AKÉRDÉSRE, ha előbb nem is, Rooseveltnél június 10-i beszéde után, amelyet néhány órával Olaszországnak a németek oldalán történt beavatkozása után mondott el, a felelet csak a leg-határozottabb igen lehet. De ennek az igennek, legalább eddig, lényeges megszorításai és korlátozásai vannak. A június 10-i elnöki beszéd semmi változást nem jelentett az Egyesült Államoknak az európai háborúval szemben elfoglalt álláspontján, mert hiszen a beszédből világosan kitűnik, hogy az elnök semmiesetre sem gondol formális hadüzenetre és hogy az Egyesült Államoknak csak anyagi erőtartalékait ajánlja fel a szövetségesek megsegítésére.

Lényegében nem változnék meg ez az állásfoglalás még akkor sem, ha a június 10-én felajánlott kötelezettségeken túlmenőleg Amerikából nemcsak repülőgépeket, hanem a repülőgépekhez személyzetet is küldenének a szövetségesek megsegítésére. Sőt még akkor sem, ha amerikai hadihajók sietnének a szorult helyzetbe került nyugati demokráciák támogatására. Rooseveltnél politikája kezdettől fogva ez volt: háborúig elmenőleg — valahogy így lehetne kifejezni az alig lefordítható *short of war* kifejezést — minden támogatást megadni a testvérdemokráciáknak, de semmiesetre sem követni el még egyszer a Wilson elnök által 1917-ben elkövetett hibát. Az elnök tehát szilárdan kitart a mellett az elhatározása mellett, hogy amíg a döntés rajta múlik és a felelősséget ő vállalhatja, amerikai expedíciós hadsereg nem kel át az óceánon Európába. Nem jelenti ez azt, hogy ha a szükség úgy hozza magával, az Egyesült Államok ne sietnének légi hadseregükkel és haditengerészetükkel is a bajba jutott európai demokráciák megsegítésére. Természetesen új helyzet állhatna elő, ha az amerikai légi hadseregek és hajóhadnak az európai csatatereken és tengereken való megjelenésére Németország és Olaszország Washingtonba küldött hadüzenettel válaszolna. Ilyen lehetőségekről a június 10-i beszédeben még nem volt szó, de könnyen elképzelhető, hogy a hadihelyzet gyors átalakulása hetek vagy hónapok alatt, tehát már ezen a nyáron ilyen vagy ehhez hasonló eseményeket fog előidézni.

Az Egyesült Államok külpolitikáját az európai háború lehetőségével, majd magával a háborúval szemben elfoglalt álláspontját, attól kezdve, hogy a washingtoni Fehér Ház ura lett, Rooseveltnél elhatározásai és személyiségének minden más befolyást kizáró, vagy felette végül is diadalmaskodó súlya szabta meg. Ma már mint történelmi tény meg lehet állapítani, hogy, Európát is beleértve, a felelős helyen lévő államfőfiak közül egyesegyedül ő volt az, aki, ha előbb nem is, de 1936 nyarától kezdve, a spanyolországi polgárháború kezdete óta praescientia-szerű bizo-